

saltus. Att förstå och formulera landskap genom utforskande metoder: En platsspecifik studie och lågaffektiv design av till synes bortglömda platser.
saltus. Understanding landscapes through explorative methods: A site-specific study and low-impact design of overlooked spaces.

Siri Ahlbom & Linn Myrenberg

Handledare:	Carola Wingren, Sveriges Lantbruksuniversitet, institutionen för stad och land
Examinator:	Sofia Sandqvist, Sveriges Lantbruksuniversitet, institutionen för stad och land
Bitr. examinator:	Malin Eriksson, Sveriges Lantbruksuniversitet, institutionen för stad och land
Omfattning:	30 hp
Nivå och fördjupning:	Avancerad nivå, A2E
Kurstitel:	Självständigt arbete i landskapsarkitektur, A2E - landskapsarkitekturprogrammet - Uppsala
Kurskod:	EX0860
Program/utbildning:	Landskapsarkitekturprogrammet - Uppsala
Kursansvarig inst.:	Institutionen för stad och land
Utgivningsort:	Uppsala
Utgivningsår:	2026
Omslagsbild:	Bilden är tagen av: Siri Ahlbom
Upphovsrätt:	Alla bilder är tagna av författarna om inget annat anges.
Originalformat:	A3
Elektronisk publicering:	https://stud.epsilon.slu.se
Nyckelord:	utforskande metoder, landskapsarkitektur, lågaffektiv design, konstnärlig praktik, marginaliserade stadsrum, gestaltungsprocess, infrastrukturens mellanrum, utställning

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för stad och land
Avdelningen för landskapsarkitektur

Sammanfattning

Genom att använda en utställning som presentationsform undersöker detta projekt hur utforskande metoder kan utveckla platsspecifika och idédrivna gestaltningsprocesser inom landskapsarkitektur. Med fokus på området under Skanstullsbron i Stockholm, ett marginaliserat infrastrukturellt mellanrum, prövas en platsdriven utforskande metodik där inventering, tolkning, bearbetning och design sker parallellt i en iterativ process. Genom att utforma inventeringsmetoder, skissövningar, konstnärliga bearbetningar och lågaffektiv design ska projektet undersöka platsens identitet i detalj och helhet, samt dess potential.

Projektet presenteras i tre steg: inventering av platsens fysiska egenskaper, ljud och förbipasserande människors åsikter; bearbetning och tolkning av materialet från inventeringen; utveckling av möjliga förändringar i form av tillägg och förskjutningar. Resultatet presenteras i en utställning som både kommunicerar projektets innehåll till besökarna samtidigt som den fungerade som ett analytiskt verktyg för oss under processens gång. Studien visar hur utforskande metoder kan generera alternativa insikter om platsens identitet och potential och bidrar till en diskussion om metodens betydelse i inledande skeden av gestaltningsprocessen.

Nyckelord: utforskande metoder, landskapsarkitektur, lågaffektiv design, konstnärlig praktik, marginaliserade stadsrum, gestaltningsprocess, infrastrukturens mellanrum, utställning

Abstract

Using an exhibition as a form of presentation, this project explores how explorative methods can develop site-specific and idea-driven design processes in landscape architecture. Focusing on the area under the Skanstull Bridge in Stockholm, a marginalized infrastructural space, a site-driven explorative methodology is tested, in which inventory, interpretation, processing, and design take place in parallel in an iterative process. Through developing inventory methods, sketching exercises, artistic representations, and low-impact design additions, the project aims to investigate the identity of the site in detail and as a whole, as well as its potential.

The project is presented in three steps: inventory of the site's physical characteristics, sound and the opinion of people passing by ; processing and interpretation of the material from the inventory; development of possible changes in the form of additions and displacements. The results are presented in an exhibition that both communicates the project's content to the visitors and serves as an analytical tool for us throughout the process. The study shows how explorative methods can generate alternative insights into the identity and potential of the site and contributes to a discussion about the importance of the method in the initial stages of the design process.

Keywords: explorative methods, landscape architecture, low-stimulation design, artistic practice, marginalised urban spaces, design process, infrastructural in-between spaces, exhibition

Förord

Vi möttes i en gemensam önskan efter att få arbeta mer öppet, taktilt och undersökande än vad utbildningen alltid tillåter. Projektet *saltus* blev vårt sätt att skapa det utrymme själva: ett projekt där vi kunde följa vår nyfikenhet och intuition. Vi delar ett intresse för landskapets små detaljer, för sådant som ofta hamnar i utkanten av både uppmärksamhet och gestaltningsprocesser. I saltus har den konstnärliga praktiken blivit vårt gemensamma verktyg. Genom att forma, bearbeta och tolka har vi kunnat närma oss platsen ”Under bron” på ett sätt som inte varit möjligt med enbart de funktionsbaserade och storskaligt fokuserade analysmetoder, exempelvis *The image of the City* (Lynch 1964), SWOT eller ILKA (Trafikverket 2020), som vi vanligtvis använder i tidiga skeden av gestaltningsprocessen.

Det skapande arbetet blev både en metod för att förstå och ett språk för att formulera det vi såg och det vi inte visste att vi sökte. För oss är detta projekt inte bara en studie av en plats utan även en studie av vår egen metod, av hur vi arbetar tillsammans, hur vi kompletterar varandra och hur utforskande metoder kan leda till nya insikter. Vi hoppas att vårt arbete kan inspirera till att värdera det sökande, det osäkra och det kreativa som viktiga delar av landskapsarkitekturens utbildning och praktik.

Arbetet har utförts i nära samarbete där vi båda gemensamt ansvarat för projektets alla delar, inklusive kappor och utställning. Vi vill tacka vår handledare Carola Wingren för stöd och förtroende samt Ateljé Trakt för ett fint samtal.

Siri & Linn

Figur 1. Våra personliga intressen har legat till grund för examensarbetets övergripande riktning och tematik. Bilderna ovan visar vårt fältarbete i landskapet, där vi observerar, fotograferar, närvarar och antecknar.

Innehållsförteckning

Bakgrund	6
Mål och Syfte	8
Metod och Process	9
Förstudie	9
Att välja plats	14
Att skapa struktur	17
Steg 1	19
Steg 2	23
Steg 3	27
Utställningen	33
Resultat	36
Reflektion	37
Att stanna i det osäkra	37
Hjälp av proffsen och tänka genom görandet	38
När processen blev tydlig	38
Hållbarhet och etik	39
Referenser	40
Figurförteckning	40

Bakgrund

Under landskapsarkitektutbildningen möts vi ofta av en praktik som präglas av höga krav: ekologiska värden ska säkerställas, sociala funktioner integreras, klimatrisker hanteras, och gestaltningen ska vara både kommunikativ och genomförbar. I detta komplexa landskap blir arbetsprocesserna ofta allt mer effektiviserade och digitalt baserade. Samtidigt har vi upplevt att fokus i många projekt tidigt riktas mot vad som ska tillföras en plats; vilka funktioner, vilka program och vilka värden, snarare än mot en systematisk undersökning av platsens befintliga kvaliteter och hur dessa kan tas tillvara eller bli stomme i en framtida utformning.

Vi har under studietiden återkommit till frågorna: Vad är det som gör att så många nya offentliga miljöer upplevs generiska, standardiserade och nästan platsoberoende? Kan det hänga samman med hur gestaltungsprocessen inleds, vilka verktyg som används, och vilken typ av kunskap som ges utrymme i inventering och analysarbete? Om och när processen blir linjär kan det påverka vilka aspekter som uppmärksammas i inventerings- och analysarbetet. En stark betoning på framdrift riskerar att sådant som inte omedelbart låter sig kategoriseras eller motiveras prioriteras bort. När processen därefter rör sig vidare utan att återvända till de initiala iakttagelserna finns en risk att platsens kvaliteter inte synliggörs i det fortsatta arbetet.

I samtal med arkitektkontoret Ateljé Trakt formulerades liknande iakttagelser. De beskrev hur tidiga skeden i större projekt ofta präglas av förväntningar på tydliga funktionspaket och lättkommunicerade visionsbilder. Platsen ska snabbt integreras i en större berättelse om stadsdelen och framtidsvisionen, och designen riskerar då att ta form innan platsens egen karaktär är fullt undersökt. Det handlar inte om att sådana krav är felaktiga i sig; snarare väcks tanken om att något kan gå förlorat när arbetsprocessen i allt högre grad styrs av fördefinierade krav och önskemål.

Under masterkursen *Studio- Explorative Methods to Meet Current Societal Challenges* (2025) arbetade vi med utforskande metoder i form av skissande, modellering, materialstudier, konceptualisering med mera. Projekten i kursen blev slående olika, inte för att deltagarna arbetade med olika platser, utan för att metoderna tillät ett mer utforskande och intuitivt arbete. Det väckte frågan om metodvalets roll i hur platsförståelse skapas och gestaltning formas.

Foxley och Voigt (2010) menar att valet av metod och verktyg inte enbart påverkar hur arbetet genomförs, utan även möjliga resultat. De skriver att “*The choice of tools and research methods is closely connected with the experiences we accumulate in our everyday design work.*” (Foxley & Voigt, 2010:22). De framhåller vikten av att reflektera över arbetsmetoder som en central del av forsknings- och designpraktiken, något som vi anser ibland hamnar i skymundan i projek där effektivitet och förutsägbarhet prioriteras.

Catharina Dyrssen utvecklar en liknande tanke i *Navigating in heterogeneity: Architectural thinking and art based research* (2010) där hon diskuterar hur heterogena forskningsfält kräver mer flexibla sätt att tänka, arbeta och gestalta. Hon beskriver *art-based research* som en praktik där experiment, intuition och praktiska metoder fungerar som verktyg för att navigera komplexa platsförhållanden. Det handlar inte om konst för konstens egen skull, utan om att öppna upp för andra former av kunskap och förståelse.

Mot denna bakgrund ville vi använda utforskande metoder för att undersöka vad som händer när platsen får styra utvecklingen av analys, tolkning och gestaltningsidéer, samt hur dessa metoder kan synliggöra platsens befintliga kvaliteter. Vi ville därför arbeta med en plats där metodens betydelse blir särskilt viktig, en missförstådd plats där platsens värden kan anses svårtolkade.

Här blev området under Skanstullsbron, i Stockholm, relevant. I inlägget: *Infrascapes as New Landscapes, Critique as New Landscape Architecture* (2023) publicerad på webbplattformen *Landezine* med landskapsarkitekten Dennis Delbaere överförs det medeltida begreppet "saltus"- området mellan åkrar och skog i samhällets utkant - till dagens infrastrukturella mellanrum och marginaliserade platser. Begreppet omfattar områden som lätt hamnar utanför det som traditionellt uppfattas som meningsbärande eller skyddsvärt (Delbaere, 2023). Delbaere (2023) menar däremot att dessa platser har stora nyttor och värden som många gånger förbises. För oss blev detta en anledning att välja just denna typ av plats: för att undersöka hur utforskande metoder kan synliggöra kvaliteter i landskap som sällan ges djupare analytisk uppmärksamhet.

Det är inom denna ram, mellan problematiseringen av samtida gestaltningspraktik, teorier om metodens betydelse och våra egna erfarenheter från utbildningen som detta projektet tar sin början.

Figur 2. Att våga ge sig in i det osäkra kan ge oväntade insikter om en plats.

Mål

Målet med examensarbetet är att skapa en utställning som presenterar studien av en marginaliserad plats i stadsmiljön, området under Skanstullsbron vid Gullmarsplan, med utforskande metoder.

Utställningen ska, utöver att presentera studien av platsen, även pröva platsens utvecklingspotential samt kommunicera hur en gestaltungsprocess kan se ut i ett projekt där utforskande metoder utgör en central del av projektet.

Syfte

Syftet med examensarbetet är att synliggöra potentialen i utforskande metoder inom landskapsarkitektur, både som undersökningsverktyg och som generativa strategier för att skapa oväntade och alternativa resultat. Projektet syftar även till att uppmärksamma marginaliserade och ofta bortglömda mellanrum i stadsstrukturen, såsom området under Skanstullsbron i Stockholm, och att därav undersöka hur dessa platser kan förstås, värderas och gestaltas.

Metod och process

I processen har vi låtit undersökning och analys av platsens styra projektets riktning, snarare än att utgå från en förutbestämd uppgift om att förändra eller bevara. På så sätt har vi kunnat pröva en process där undersökning, reflektion och skapande hela tiden samverkar på ett iterativt sätt. Nedan presenteras metod och process på ett mer uppdelat vis, men i verkligheten har momenten utförts parallellt och sammanflätat.

Förstudie

Projektets inledande fas fungerade som en förstudie och gick ut på att söka efter ett passande studieobjekt. I denna startfas baserades sökandet i hög grad på egna erfarenheter och en ännu vag föreställning om vad vi letade efter. För att strukturera sökandet och identifiera relevanta platser för projektet formulerades tidigt ett antal kriterier som vägledde urvalet (se figur 3).

Platsen
1. får inte vara större än 6000 m ² eller mindre än 1000 m ² .
2. ska vara i anslutning till antingen ett bostadsområde, väg, järnväg, park, torg eller planerad yta.
3. ska vara allmän.
4. får inte vara avspärrad eller instängd.
5. ska visa tecken på slitage eller bristande underhåll.
6. får inte ha ett tydligt planerat eller gestaltat tema.
7. ska kunna passeras av människor

Figur 3. Kriterier som utformades som utgångspunkt för att kunna hitta ett relevant studieobjekt för projektet.

Kriterierna formulerades med utgångspunkt i projektets syfte och med inspiration från Denis Delbaeres (2023) beskrivning av infrascapes som landskap som uppstår i anslutning till stora infrastrukturer men som ofta förblir osynliga, marginaliserade eller förbisedda i stadsstrukturen. Vi sökte därför miljöer som befinner sig i stadens skuggzoner, infrastrukturella mellanrum där funktion, identitet och roll i staden är mer otydliga. Dessa platser kan förstås som sådana Delbaere beskriver som växande i marginalen av infrastrukturen, ofta förbisedda trots att de utgör en betydande del av stadens fysiska rum kring vägar, broar och kanter.

Samtidigt behövde kriterierna vara tillräckligt konkreta för att möjliggöra ett sammanhållet arbete inom ramen för examensprojektet. Platsernas omfattning, läge och förutsättningar vägdes därför in för att säkerställa att de kunde undersökas återkommande och fördjupat över tid, utan att arbetet blev för brett eller fragmenterat. Att tillåta personliga preferenser i detta skede var ett medvetet sätt att stödja ett engagerat och undersökande arbetssätt genom hela projektet.

Med dessa kriterier som utgångspunkt avgränsades sökandet till platser inom Stockholmsområdet, med särskilt fokus på miljöer i anslutning till industriella strukturer och infrastruktur. Sex potentiella platser valdes ut med hjälp av kartstudier för vidare undersökning: Fagersjötoppen, området under Skanstullsbron vid Gullmarsplan, en till synes igenväxt fotbollsplan i Västberga, en del av ett gångstråk under E4:an intill Pampas Marina, en släntliknande skogsdunge i Solna samt ett område i Kungens kurva (se figur 4).

Att välja plats

I projektets inledande fas undersöktes flera platser parallellt. Detta för att skapa ett bredare underlag för jämförelser och pröva utforskande metoder i olika urbana sammanhang. Av de sex initialt identifierade platserna var det tre som uppfyllde projektets kriterier: “Under Bron” vid Skanstullsbron, “Västberga lilla IP” i Västberga och “Fogdevreten” i Solna. Dessa tre platser var studieobjekt under inventeringen i *Steg 1* (se *Att skapa struktur*). Att arbeta med flera platser i detta skede var ett medvetet val som möjliggjorde en fördjupad förståelse av hur metoderna fungerade i praktiken, hur olika rumsliga, sociala och materiella förutsättningar påverkade vårt arbete samt öppnade för olika framtida riktningar för projektet.

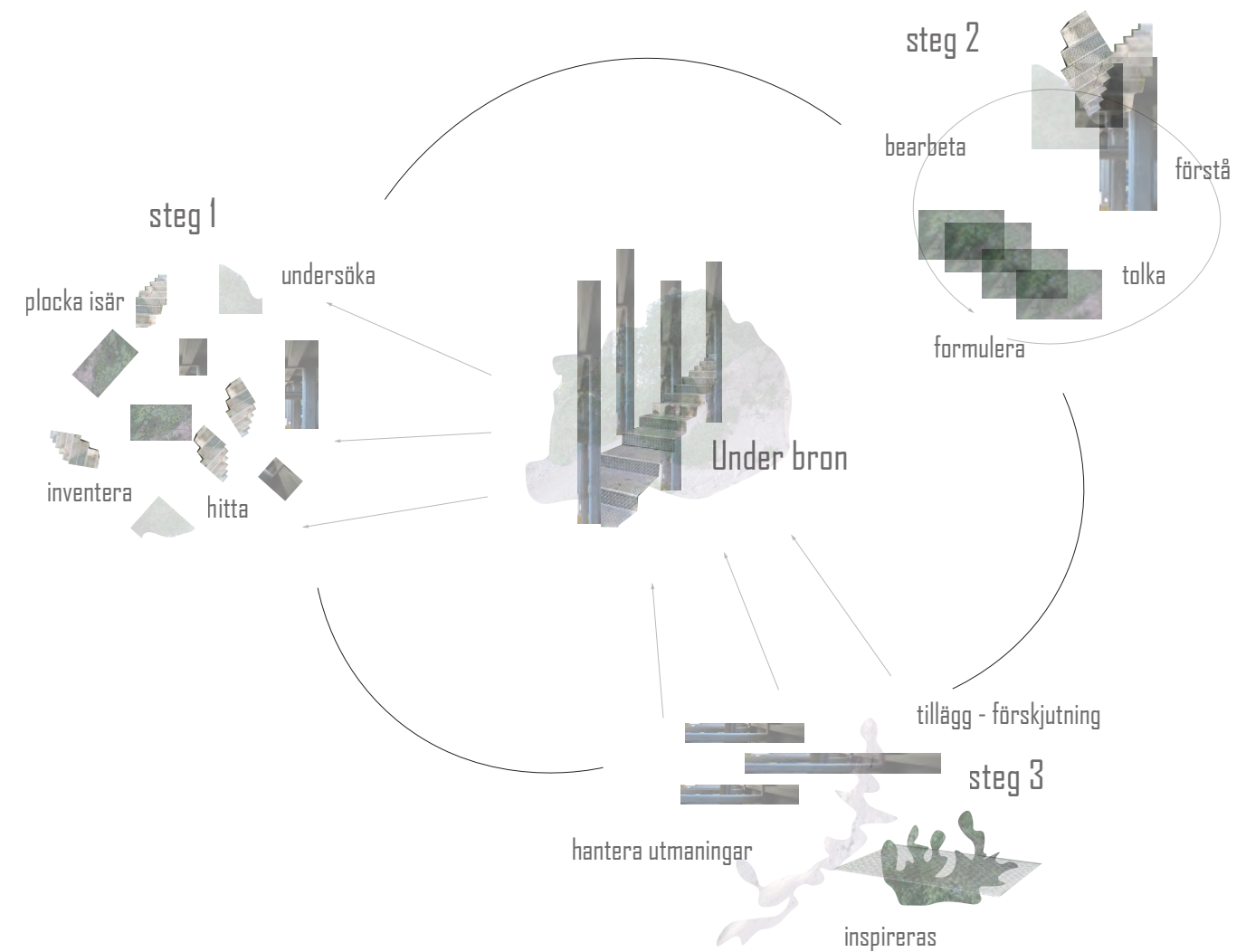
I kappan och i utställningen presenteras dock endast resultatet från en av platserna, “Under Bron”. Detta då vi senare i processen bedömde att ett fortsatt arbete med platserna “Fogdevreten” och “Västberga lilla IP” inte skulle hinnas med inom tidsplanen för detta projekt och därmed saknade relevans för slutpresentationen. Detta illustrerar hur utforskande metoder ofta genererar material som i efterhand kan framstå som oväsentligt för slutresultatet, men som i stunden var avgörande för hur arbetet orienterades och fördjupades. Efter inventering på dessa tre platser valde vi därför att endast fortsätta arbeta med en plats. Detta möjliggjorde ett mer koncentrerat och fördjupat arbete, med återkommande besök och en successiv utveckling av ett sammanhållet projekt.

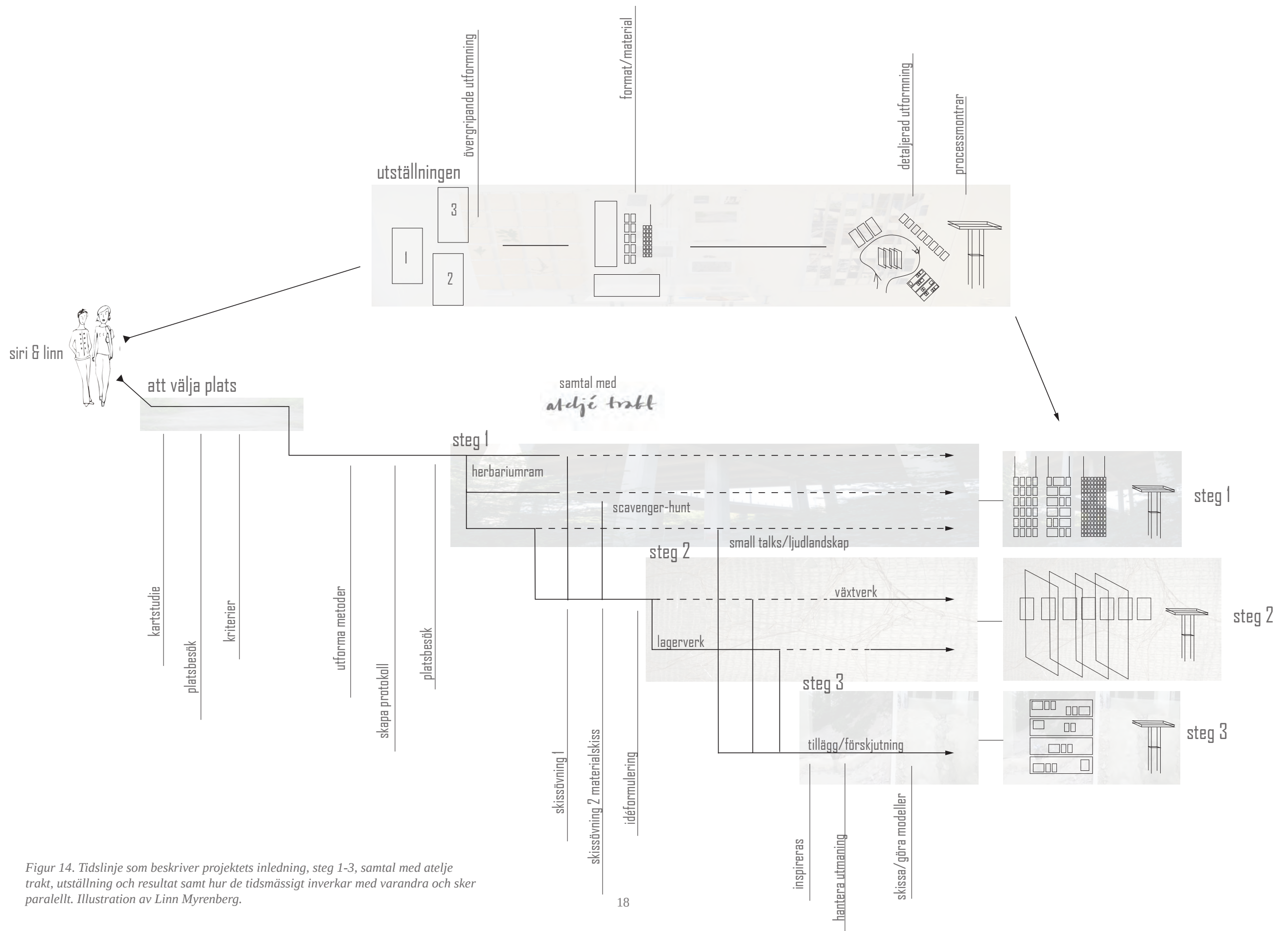
Figur 8. Platsen Västberga lilla IP (Vänster) och Fogdevreten (höger) besöktes ett flertal gånger under det inledande skedet, men blev inte ett studieobjekt för detta projekt. Platserna skulle kunna vara studieobjekt för framtida utforskande arbeten.

Att skapa struktur

För att strukturera arbetet delade vi upp projektet i några huvudsakliga faser. I efterhand kan man med fördel beskriva detta som tre huvudsakliga steg, trots att arbetet under processen var cirkulär. *Steg 1* innefattade en inventering av platsens material, i *steg 2* bearbetades och tolkades materialet från inventeringen i verk med konstnärliga uttryck, och i *steg 3* utvecklade vi möjliga förändringar i form av tillägg och förskjutningar. I efterhand passar de väl in i hur Dyrssen (2010:230) beskriver modellens olika funktioner: *steg 1 - descriptive*, för att dokumentera och förstå platsens befintliga förutsättningar; *steg 2 - conceptualizing*, för att undersöka och analysera dess strukturer och möjligheter; och *steg 3 - operative modelling*, för att utforska och pröva idéer och möjliga interventioner. Denna tredelade modell gav oss både ram och frihet, en balans mellan observation, undersökande och handling samtidigt som det möjliggjorde en utveckling där varje nytt steg byggs på det föregående.

Figur 12. Processillustration som beskriver det cirkulära och iterativa processen med platsen Under Bron i centrum. Illustration av Linn Myrenberg.

Figur 14. Tidslinje som beskriver projektets inledning, steg 1-3, samtal med atelje trakt, utställning och resultat samt hur de tidsmässigt inverkar med varandra och sker parallellt. Illustration av Linn Myrenberg.

Steg I

I projektets första del ville vi närma oss platsen genom ett systematiskt utforskande. Med Denis Delbaeres (2023) beskrivning av infrastrukturella mellanrum och hur de lätt missförstås i åtanke, väcktes frågan om hur vi kunde närma oss denna typ av plats på ett sätt som tar tillvara dess specifika och ofta förbisedda kvaliteter.

I många sammanhang förstås infrastrukturella mellanrum främst genom övergripande analyser, där platser sätts in i större sammanhang och tolkas utifrån funktion, flöden och stadsstruktur. Vi valde att istället rikta blicken mot platsen i detalj, med ambitionen att synliggöra kvaliteter som riskerar att förbises i mer storskaliga analyser. För möjliggöra detta utformade vi ett antal inventeringsmetoder som användes för att arbeta platsnära och i en mindre skala.

Vi fokuserade således på insamling och inventering av fysiska detaljer, materialitet, textur, färg och känsla, snarare än att analysera platsens funktion eller övergripande karaktär. Utöver detta intresserade vi oss för ljudmiljöer och möten med förbipasserande personer, deras uppfattningar och relation till platsen. Inventeringsmetoderna utformades för att komplettera varandra, där varje metod riktade in sig på en specifik aspekt av platsen och där de tillsammans bidrog till ett sammansatt underlag.

De inventeringsmetoder vi utformade var följande: *Herbariumram*, *Scavenger-Hunt*, *Small-Talks* och *Ljudlandskap*.

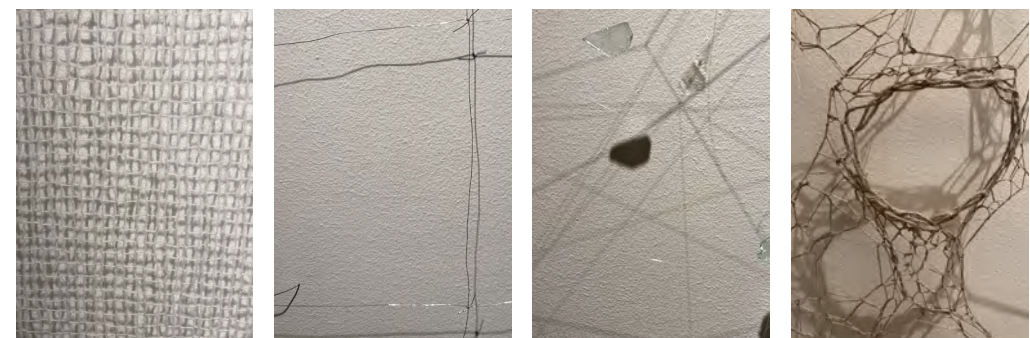
Metoderna utformades och genomfördes med hjälp av ett protokoll (se figur 14). Vi var medvetna om vikten av att definiera spelregler för det undersökande arbetet, vilket Dyrssen också poängterar när hon skriver att “choosing the game rules becomes particularly important (...) in the initial phase of explorative experiments” (Dyrssen 2010:229). Genom att etablera dessa ramar kunde vi samla in information systematiskt samtidigt som utrymme gavs för oväntat resultat.

Metodi	Var?	Varför?	Hur?	Material	Planerat utfall
Scavenger-hunt	Västberga lilla IP Under bron Solna, Fogdevreten	Förstå och lära känna platsen utifrån fysiska ting, såsom lämningar, attribut, material mm. Vad finns det för karaktärsskapande element? Vad skapar de för uttryck till platsen? Vad vittnar sakerna om? Vad har hänt på den här platsen? Vem har lämnat dessa saker? Låtsas att vi är arkeologer som kan gissa sig till ett narrativ genom de fynd som hittats på platsen.	Vi ska med hjälp av ett antal påhittade uppdrag, hitta, hämta in och/eller fotografera fysiska fynd och attribut på platsen. Efter insamlandet ska vi ställa oss ett antal frågor för möjligen koppla sakerna till ett narrativ eller berättelse, djup. Tillvägagångssätt: Välj ett uppdrag Ut och leta. Visa upp våra fynd för varandra. Ställa oss två efterföljande frågor: Uppdrag: Hitta något som: - är hårt. - är mjukt. - sticker ut. - ser ut att höra hemma. - har en intressant färg. - verkar nytt. - verkar gammalt. - visar tecken på mänsklig närvaro. - formats av väder och	- Systemkamera och digitalkamera - Zip-plastpåsar - Papper med uppdragen och frågorna - Skissblock - Pennor, ink, permanent	Genom insamling få ett större bibliotek med färger, texturer, attribut, prylar som kan hjälpa oss i det fortsatta arbetet med att skapa oss en bild av platsernas identitet. Det insamlade materialet planeras användas som inspiration och grund till framtida gestaltande punktsatser.

Figur 14. Exempel på protokollets innehåll samt utformning, i detta fall av metoden Scavenger-hunt.

Utifrån skisserna och modellerna började vi sedan diskutera hur våra observationer skulle kunna utvecklas till två separata verk som på olika sätt fångar platsens identitet. Dessa idéer fungerade som konceptuella utgångspunkter snarare än färdiga förslag, och växte fram genom en kombination av våra skissövningar, prototyper och modeller samt de samtal som uppstod under arbetets gång.

Den första idén, *Lagerverk*, tog sin form utifrån insikter om platsens tydliga lager – både visuella och materiella. Arbetet kan förstås som en process där platsens beståndsdelar först plockas isär genom analys och tolkning, för att därefter monteras samman igen i ett nytt sammanhang. Vi inspirerades av virkade modeller som fångade in den nästan mikroskopiska materialiteten och den hållighet vi såg i markmaterialet från platsen. Genom virkade eller stickade lager skapade vi fyra lager som representerar ett specifikt element från platsen: Den vittrade och ihåliga marken, broarnas struktur samt industriellt material, människors spår och avtryck och till sist det tydliga dammlagret som ett täcke över platsen. exempelvis hålligheter, vittrade ytor och tunna dammlager. Dessa lager placerades bredvid varandra för att gestalta platsens lager både som separata delar och som en sammansatt helhet.

Figur 25. Texturer och matrialitet från Lagerverk.

Övre: Lagret handvirkades i sin ram av lingarn och jutesnöre.

Nedre vänster: Textur och mjukhet inspirerad av dammlagret som täckte allt på platsen.

Nedre mitt vänster: Metalltråd /stängselmönster påminner om platsens industriella karaktär.

Nedre mitt höger: Nylontråd/glas/plast ska representera människans spår och lämningar.

Nedre höger: Hålligheten i mönstret är inspirerat av det vittrade och ihåliga i grusbackarna.

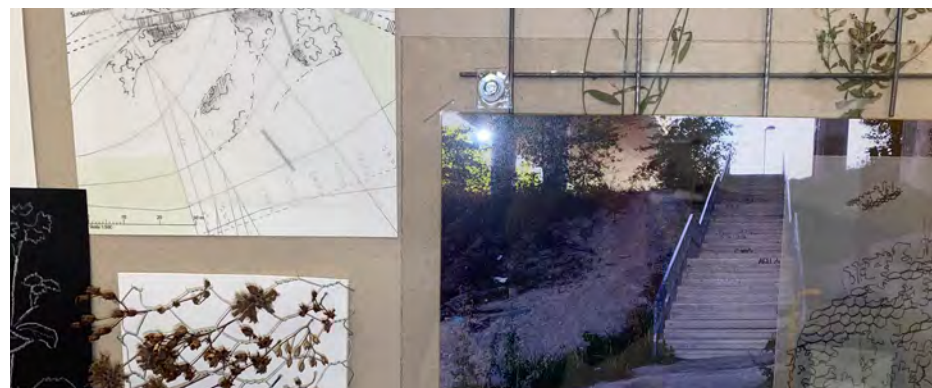
Steg 3

I den avslutande delen av projektet formulerade vi ett antal idéer till platsförändringar. Utgångspunkten var att arbeta vidare och inspireras utifrån det material som redan finns på platsen – de spår, växter och ljud som tidigare identifierats – och att låta dessa utgöra grunden för möjliga förändringar. Fokus var att utforska hur mindre tillägg och förskjutningar skulle kunna förändra upplevelsen av platsen och öppna för nya användningsmöjligheter. Vi valde att arbeta med måttfulla ingrepp, där tillägg och justeringar prövades som ett sätt att ta tillvara på befintliga kvaliteter och minimera resursanvändning. Denna hållning kan förstås som en direkt förlängning av projektets övergripande syfte: att låta platsen styra analys, tolkning och gestaltning snarare än att applicera ett på förhand formulerat gestaltungsideal. Det kan även relateras till resonemang om en *aesthetics of thrift*, som Catherine Dee (2011) beskriver i *To Design Landscape: Art, Nature & Utility*, där återhållsamhet och omsorg om befintliga resurser lyfts som centrala designstrategier. Vi har valt att benämna detta angreppssätt som lågaffektiv design. I projektet har vi använt begreppet för att beskriva en gestaltungsstrategi där effekten uppstår genom lyhördhet och gradvisa förändringar snarare än genom intensitet, omfattning eller funktion. I relation till området under Skanstullsbron, ett samtida *saltus* och ett marginaliserat infrastrukturellt mellanrum, framstår denna typ av återhållsam gestaltungsstrategi som särskilt relevant. Platsens värden är subtila, fragmenterade och svårtolkade, och riskerar att gå förlorade genom mer omfattande ingrepp.

Figur 28. Genom att skapa ramar bestående av inspiration, utmaningar och tillägg eller förskjutning kunde vi få en tydligare riktning kring möjliga förändringar på platsen.

Idén, *Växtbäddar*, utgick från den befintliga växtlighetens potential och knöt samman vegetationen med de industriella strukturerna från platsen. Förslaget prövade hur växter kan förstärkas och lyftas fram genom att fröså och rama in befintliga arter med nät eller stängsel. Växtbäddarna prövades som ett sätt att arbeta med platsens riktningar och skapa en mer synlig relation mellan det organiska och det strukturella.

Figur 36. Med enkla modeller testade vi möjliga inramningar för Växtbäddarna.

Sammantaget utgör dessa fyra förslag slutsatsen av Steg 3. Varje idé kan ses som ett fristående förslag, möjligt att genomföra separat beroende på funktionella behov, ekonomiska ramar eller specifika förutsättningar på platsen. Förslagen kan också kombineras och förstärka varandra och bör ses som ett första skede i en längre gestaltningsprocess, där ytterligare anpassningar, detaljer och infrastrukturella lösningar utvecklas i ett senare anläggningsskede. På så sätt fungerar idéerna både som konkreta koncept och som flexibla riktningar för hur ljud, ljus, vegetation, rumslighet och materialitet kan samverka och öppna för nya sätt att uppleva platsen.

Resultat

Projektet består av en utställning. Utställningen innehåller en introducerande plansch i A1-format, introduktion till platsen och oss, material från projektets tre delar - *steg 1-3* - samt processbeskrivande montrar med text och bilder.

Utställningen har dokumenterats av fotografen Helen Ahlbom.
Se bilaga 1.

Figur 40. Fotografi av utställning och vernissage av fotograf Helen Ahlbom.

Reflektion

Reflektionen som följer är strukturerad i tre delar och speglar vår upplevelse av projektets rörelse genom tid och tanke. Indelningen fungerar som ett sätt att göra reflektionen mer begriplig, men den ska inte förstås som en kronologisk berättelse. Många av de insikter, frågor och reflektioner som vi beskriver i respektive del uppstod samtidigt, återkom vid flera tillfällen eller förändrades allt eftersom projektet utvecklades. Reflektionen tar även sin utgångspunkt i de frågor som lyftes under examinationsseminariet, särskilt kring subjektivitet, perspektiv och hur dessa påverkar både analys och gestaltning.

Att stanna i det osäkra

I projektets första fas rörde vi oss länge i ett slags dimma. Detta förhållningssätt lyfts fram av Thomas Oles i *50 Steps*, där han beskriver värdet av ett metodiskt irrande (Oles 2014). Frågorna var många och svaren var få. Skulle projektet bli en kritik av samtida gestaltungsideal? En ren landskapsanalys? En aktivering av en bortglömd plats? Eller något helt annat? Det tog tid innan vi accepterade att dessa frågor inte behövde besvaras omedelbart. De utforskande metoderna hjälpte oss att öppna upp snarare än att avgränsa. Genom protokoll, materialinventering och återkommande platsbesök, inspirerade från kursen *Studio - Explorative methods to meet current societal challenges* (2025), med Carola Wingren som kursledare, utforskade vi detaljer, spår, upplevelser och materialitet. Redan i detta skede blev det tydligt att våra val av vad som observerades, dokumenterades och värderades inte var neutrala, utan var färgade av våra perspektiv, intressen och erfarenheter. Det innebar att arbetet präglades av en osäkerhet. Har vi för lösa ramar, och vad är det vi undersöker? Finns det en rimlig grund till våra frågor eller speglar våra utforskningar mest våra personliga intressen?

Vi bar även med oss vår upplevelse från utbildningen, att utforskande metoder ofta får stå i skuggan av mer strukturerade processer. I efterhand kan vi se att vi ibland försökte legitimera vårt sätt att arbeta genom att indirekt förminska andra metoder och analyser. Detta släppte vi i ett senare skede då vi insåg att vi istället kan legitimera våra metoder som ett alternativt tillvägagångssätt, inte det rätta tillvägagångssättet. Den insikten har varit viktig. Det tog någon månad av handledning, diskussioner och individuell reflektion innan vi förstod vad projektet egentligen var: ett undersökande av platsen genom ett sätt att tänka, inte genom ett givet mål. Vi tränade oss i att stanna i det oklara, i linje med Dyrssens (2010:229) tankar om att förlänga *moment of discovery*. När vi till slut accepterade att osäkerheten inte var ett hinder utan själva förutsättningen, började projektet långsamt ta form.

Hjälp av proffsen och att tänka igenom görandet

När osäkerheten inte längre upplevdes så skrämmande, kunde vi fortsätta in i en mer skapande fas. Här blev arbetet nästan organiskt, ett växelspel mellan intuition och analys, mellan individuellt utforskande och gemensamma tolkningar. Vårt möte med Ateljé Trakt blev en viktig vändpunkt. Samtalen om trendkänslighet och homogenitet i dagens offentliga gestaltning resonerade starkt med våra egna funderingar. Det fick oss dock att se hur lätt det var för oss att använda kritik som en trygghet, som ett sätt att definiera oss själva genom att peka på vi man inte är. Men i mötet med Ateljé Trakt kunde vi se att det finns yrkesverksamma landskapsarkitekter som använder sig av och intresserar sig för liknande metoder och förhållningssätt och att det faktiskt är möjligt att metoden kan appliceras i praktiken.

Efter mötet fortsatte vårt arbete med att behandla platsens material. Genom att göra material-skisser hittade vi ett flow som vi inte riktigt kunnat planera. Vi jobbade var för sig och sedan tillsammans, och plötsligt uppstod två parallella spår: *Lagerverk*, som var mer förklarande, analytiskt och konceptuellt, och *Växtverk*, som var diffusare, intuitivt och mer bundet till växternas nytta.

Steg 2 kan förstås som conceptualizing (Dyrssen, 2010:230), ett sätt att undersöka och förstå platsens möjligheter utan att föreslå färdiga lösningar. De två verken Lagerverk och Växtverk blev en sorts bild av vår process: samma problemrymd, olika temperament, men ändå en gemensam riktning. Men det var först när vi började planera utställningen som vi tvingades formulera vad vi faktiskt gjort. Genom att reducera projektet och bestämma vad som skulle visas i utställningen blev det plötsligt tydligt vad projektet handlade om. Det skapande arbetet hade gett oss materialet, men arbetet med utställningen gav oss språket.

När processen blev tydlig

När vi vände tillbaka till platsen i slutet av projektet kändes allt mer självklart än tidigare. Vi behövde inte ”hitta på” idéer, de fanns redan där, inbyggda i allt vi gjort utan att vi riktigt sett det. Den här fasen gjorde också att vi började förstå att projektets mål egentligen inte var ett förslag, utan en form av kommunikation. Det gjorde oss också mer medvetna om hur viktigt det är hur vi kommunicerar. Noggrannhet och precision blev avgörande; det räckte inte att vi visste vad vi menade, andra behövde också kunna se det. I detta skede blev även frågan om romantisering tydligare. Vårt förslag kan delvis förstås som en romantisk tolkning av platsen, där vissa kvaliteter, det sublima, det råa och det undanskymda ges särskild tyngd. Detta är inte utan konsekvenser. Samtidigt ser vi denna tolkning som ett medvetet grepp snarare än ett oreflekterat idealiserande. Det blev även tydligt att projektet inte handlar om att förespråka ett sätt att arbeta, utan om att visa vad som händer när man prövar ett. När vi slutligen formulerade våra tillägg till platsen kom idéerna lätt. Det kändes som att vi först i tredje fasen verkligen såg det som funnits där hela tiden. Kanske är det därför utforskande metoder har sin styrka: de skapar inte alltid tydliga lösningar, men de öppnar upp, synliggör och fördjupar. Och i vårt fall blev resultaten inte främst i form av gestaltsförslag utan i form av en ny förståelse för både platsen och vårt sätt att arbeta.

Hållbarhet och etik

De utforskande metoder som används i projektet skulle kunna bidra till praktiska lösningar som både minskar kostnader och stärker hållbarheten i framtida utveckling av området. Genom att identifiera och synliggöra befintliga kvaliteter under Skanstullsbron, såsom befintligt material, naturligt avgränsade rumsligheter och redan etablerade rörelsemönster, skapas förutsättningar för åtgärder som bygger vidare på det som redan finns i stället för att kräva omfattande ingrepp och nyanläggningar. Exempelvis kan småskaliga tillägg, återbruk av material på platsen eller förbättrade skötselstrategier ge tydliga effekter utan stora ekonomiska insatser. De tillägg och förskjutningar som presenterats i utställningens tredje del, såsom en vattentrappa, kompletterande belysning, mindre växtbäddar och en läktarstruktur, är exempel på åtgärder som kan genomföras med begränsade insatser men med tydlig effekt. Ett fördjupat platsförstående kan också hjälpa till att undvika ineffektiva eller onödigt resurskrävande åtgärder genom att tydliggöra var och hur naturens egna processer redan fungerar väl, likt Dees (2011) *aesthetics of thrift*. På så sätt kan projektets metoder stödja beslut som är både ekonomiskt rimliga och ekologiskt ansvarstagande, och som bidrar till att utveckla marginaliserade platser på ett varsamt och långsiktigt sätt. Utöver ekologiska och ekonomiska aspekter menar Denis Delbaere (2023), som för oss introducerade begreppet saltus, hur infrastrukturella mellanrum (som “Under Bron”) även fungerar som sociala rum för grupper som ofta osynliggörs i den formella stadsplaneringen. Platserna formas av människors vardagliga användning och erfarenheter, vilket gör dem socialt betydelsefulla och värda att både förstå och gestalta snarare än att förbises (Delbaere 2023).

Referenser

- ArkDes. (2025). *Arkdes samling*. Tillgänglig på: ArkDes samling - ArkDes [Hämtad 12 sep 2025].
- Cerwén, G., Wingren, C. & Qviström, M. (2017). *Evaluating soundscape intentions in landscape architecture: A study of competition entries for a new cemetery in Järva, Stockholm*. Journal of Environmental Planning and Management, 60(7), 1253–1275. <https://doi.org/10.1080/09640568.2016.1215969>
- Dee, C. (2011). *To Design Landscape: Art, Nature and Utility*. London: Routledge.
- Delbaere, D. (2023). *Infrascapes as New Landscapes*. Landezine. Tillgänglig på: <https://landezine.com/denis-delbaere-infrascapes-as-new-landscapes-critique-as-new-landscape-architecture> [Hämtad 10 sep 2025].
- Dyrssen, C. (2010). Navigating in heterogeneity: Architectural thinking and art based research. I: Biggs, M., Karlsson, H. (red.) *The Routledge Companion to Research in the Arts*. Routledge. 223-239. <https://doi.org/10.4324/9780203841327>
- Foxley, A. & Vogt, G. (2010). *Distance & Engagement: Walking, Thinking and Making Landscape*. Zürich: Lars Müller Publishers.
- Girod, C. (1999). Four trace concepts in Landscape Architecture. I: Corner, J. (red.) *Recovering Landscape: Essays in contemporary Landscape Architecture*. New York: Princeton Architectural Press. (58-67).
- Lynch, K. (1964). *The image of the city*. MIT Press Ltd.
- Oles, T. (2014). *Go with Me: 50 Steps to Landscape Thinking*. Amsterdam: Architectura & Natura Publishers.
- Sveriges lantbruksuniversitet (2025). *Studio – Explorative Methods to Meet Current Societal Challenges*. Kursbeskrivning. Tillgänglig på: [Studio - Utforskande metoder för att möta aktuella samhällsutmaningar | Ny sökning | Studentwebben] [Hämtad 17 december 2025].
- Trafikverket (2020). *Landskapsanalys för planläggning av vägar och järnvägar: ILKA (Integrerad landskapskaraktärsanalys) - En handledning*. (Trafikverkets publikationer ; 2020:072) Trafikverket.

Figurförteckning

- Figur 1. Foto: Siri Ahlbom & Linn Myrenberg
- Figur 2. Foto: Siri Ahlbom
- Figur 3. Illustration: Linn Myrenberg
- Figur 4. Karta © Lantmäteriet. Illustration: Linn Myrenberg
- Figur 5. Foto: Siri Ahlbom & Karta © Lantmäteriet. Illustration: Linn Myrenberg
- Figur 6. Foto: Siri Ahlbom & Karta © Lantmäteriet. Illustration: Linn Myrenberg
- Figur 7. Foto: Linn Myrenberg & Karta © Lantmäteriet. Illustration: Linn Myrenberg
- Figur 8. Foto: Siri Ahlbom & Linn Myrenberg
- Figur 9. Ortofoto © Lantmäteriet. Illustration: Linn Myrenberg
- Figur 10. 3D karta © Google Earth. Illustration: Linn Myrenberg
- Figur 11. Foto: Siri Ahlbom
- Figur 12. Illustration: Linn Myrenberg
- Figur 13. Illustration: Linn Myrenberg
- Figur 14. Tabell
- Figur 15 - 39. Foto: Siri Ahlbom & Linn Myrenberg
- Figur 40. Foto: Helen Ahlbom

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU kan publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver i sådana fall godkänna publiceringen. I samband med att du godkänner publicering kommer SLU även att behandla dina personuppgifter (namn) för att göra arbetet sökbart på internet. Du kan närsomhelst återkalla ditt godkännande genom att kontakta biblioteket. Även om du väljer att inte publicera arbetet eller återkallar ditt godkännande så kommer det arkiveras digitalt enligt arkivlagstiftningen.

Du hittar länkar till SLU:s publiceringsavtal och SLU:s behandling av personuppgifter och dina rättigheter på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>

- ☒ JA, jag, Siri Ahlbom har läst och godkänner avtalet för publicering samt den personuppgiftsbehandling som sker i samband med detta
- ☒ JA, jag, Linn Myrenberg har läst och godkänner avtalet för publicering samt den personuppgiftsbehandling som sker i samband med detta
- ☐ NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse till att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

